

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 237

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

X METAI

Jonas Grigaitis - Grigaliūnas

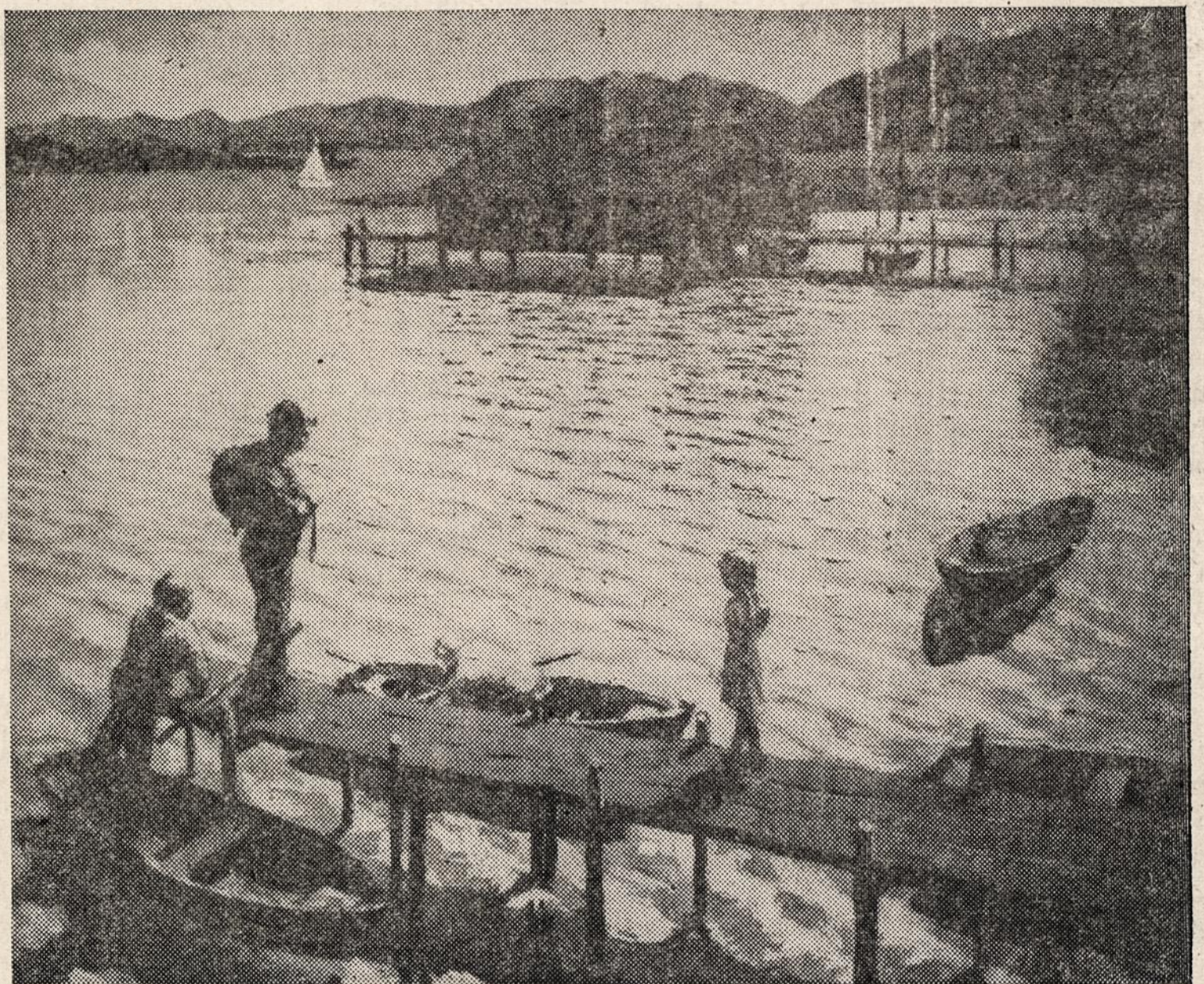
“Knygnešių karalius” Jurgis Bielinis ir Lietuvos “karalius” Smilga

Tebegyvendamas Lietuvoj, 1895 metais prieš pat Kalėdas, parvykęs į savo tėviškę Kapčiūnų kaime, radau Jurgį Bielinį, apsiostojusį su vežimu knygų bei laikraščių naktoti. Tėviškės kiemas pirmas prie vieškelio ir Bielinis jau keletą iš eilės metų po tris keturius kartus per metus ten rasdavo poilsui vietą. Su broliu Adomu buvo taip susidraugavę, kad jiems niekadoms netrūkdavo kalbos. Vakarieniaujant seklyčioje, kur buvome mes triese (Bielinis, brolis ir aš), Bielinis prabilo: girdi, kiek jau daug metų praslinko, kaip platinu lietuvių užsienio spaudą, tikėdamasis, jog rusai beprasmiškai kelioliką metų užgintį vaisių vežiojās ir temus persekiodami susipras ir gražins mums spaudą. Tačiau dabar esu visai nustojęs vilties, nes kuo toliau, tuo jie žiauriau su mumis elgiasi. Todėl sumaniau su maskoliais pradėti kitaip kovoti ne tik vien už spaudos gražinimą, bet ir už atstatymą nepriklausomos Lietuvos valstybės. Dėl to reikia sudaryti Lietuvos valdžią: išrinkti karalių ir ministerius ir apie sudarytą tokią vyriausybę paskelbti visam pasauliui.

Nustebeš Bielinio sumanymu, paklausiau, kur ta vyriausybė ar Lietuvoj, ar užsieny gyvena. Bielinis atsako, jog Lietuvos vyriausybė turės gyventi Lietuvoj. Į tai jam pasakiau, jog vargiai jis suras tokius asmenis, kurie apsiimtų būti karaliumi ar ministerais, o jeigu susirastų, tai rusai greitai juos sudoros. Bielinis sako, kad karalių jis jau turįs, tiktai dar reikia surasti ministerių. Gi dėl rusų nėra ko bijoti, nes jis jau kelioliką metų užgintų vaisių vežiojās ir tebesąs gyvas ir sveikas. Pamaniau, kad Bielinis patsai rengėsi būti karalium. Dar paklausiau, ar tas jo numatytas karalius mokytas žmogus. Atsakė: mokytas, klasavas. Tuo ir pasibaigė mūsų pasikalbėjimas apie karalių ir ministerius.

Pasisakiau, kad pradžioj 1896 metų rengiuosi vykti į Rygą, kur manau apsigyventi. Bielinis pažadėjo ir ten aprūpinti lietuviška spauda, nes jis Rygą per metus keletą kartų aplankęs. Tikrai, Bielinis savo pažadą ištesėjo, kas 2—3 mėnesiai ar patsai atvykdavo, ar per kitus atsiųsdavo ką buvo pažadėjęs.

1897 metų vasarą Bielinis, atvykęs į Rygą, paliko man pas Juozapatą Jančevskį vieną numerį laikraščio “Varpas” su sąlyga, kad perskaitęs perduočiau Rygos Politechnikos Instituto studentui Vincui Mišeikai. Nuėjęs Mišeikai “Varpą”, prisiminiau apie Bielinio sumanymą sudaryti Lietuvos vyriausybę ir paklausiau, ar jam Bielinis apie tai nesakė. Mišeika pareiškė, kad 1895 metų rudenį Bielinis buvo atvykęs į jo tėviškę Puodžiūnų kaime Linkuvos valsčiuje ir ten jie vieni du užsidarę kambaryje per visą naktį ginčijosi dėl tokio beprasmiško Bielinio sumanymo, ir jam Bielinis pasigyręs, kad turįs karalių, o ieškąs tik ministerių, tur būt, iki šiol jų ir nesuradęs. Neiškentęs paklausiau, ar jam Bielinis nepasakė, kas toksai sutiko būti karaliumi. Mišeika nusišypsojęs nieko į tai neatsakė, bet pradėjo klausinėti apie lietuvių jaunuomenę, su ku-

ANTANAS RŪKŠTELĖ — Prieplauka

ria draugauju. Išvardinau keletą pavardžių. Mišeika sako, kad jis irgi norėtų su jais susipažinti, ar aš negalėčiau kada nors juos pas save sukviesti. Sutarėme kitą sekmadienį trečią valandą po pietų susirinkti.

Paskirtu laiku atvyko šešetas jaunuolių ir atėjo patsai Mišeika, kuris, pabuvęs mūsų tarpe apie dvi valandas, atsisveikino. Išlydint pro duris tyliai pratarė, kad aš ryt vakare pas jį nueičiau. Kai rytojaus dieną nuėjau, Mišeika prabilo: žingeidavai Bielinio išrinktu Lietuvai karalium. Juk su karaliu draugauji ir jis vakar pas patį mūsų suėigos tarpe buvo. Jo pavardė Smilga. Pasakyk, kuo jis užsiima. Atsakiau, kad Jonas Smilga gyvena viename kambary su dailininku Charščianavičiumi, pas tą pačią buto savininę, pas kurią ir aš nuomuju kambarį. Niekur jis netarnauja. Yra baigęs Bauskės miesto keturklasę mokyklą ir rengiasi brandos atestatui.

Praslinkus kelioms dienoms, pakviečiau Smilgą į savo kambarį ir paklausiau, kada jis pradės karaliauti. Dėjosi nieko nesuprantas apie ką klausiu; kai priminiau, kad jis Jurgiui Bielinui yra davęs sutikimą būti Lietuvos karaliumi, tai Smilga nebesigindamas pradėjo kaltinti Bielinį, kam jis apie tokius dalykus visiems išplepęs. Pareiškiau, kad Bielinis apie karalių Smilgą man nėra nė vienu žodžiu prasitaręs, o sužinojau iš kito asmens, kuriam, tur būt, Bielinis siūlo būti ministriu ir, be abejo, turėjo pasakyti karaliaus pavardę. Dar kartą paklausiau, kada bus sudaryta Lietuvos vyriausybė. Smilga tik pratarė: Kaip sudarysi, jeigu visi bailiai. Be to, Smilga prašė, kad aš apie tai niekam nekalbėčiau.

1899 metų pavasarį vieną rytą einant į tarnybą, prie pat darbovietės durų sutinka mane Smilga ir sako: užvakar naktį jo kambary žandarai padarė kratą. Nors nieko įtartino neturėjęs, tačiau surado jo ranka prirašytą popieriaus lapą ir mėgino skaityti, bet negalėjo perskaityti, tada klausė paties Smilgos apie ką tame lape prirašyta, ir jis paėmęs lapą irgi nesugebėjęs perskaityti, tik pasakęs, kad jis tą lapą pripeckiojęs nieko negalvodamas. Žandarai lapą išsinešė. Dabar

jam esą baugu, kad žandarmerija neįtarytų, jog lape yra koksai nors šifras ir dėl to gali jį suimti ir kurį laiką uždaryti už grotų. Todėl jis manęs iš Rygos pasišalinė. Atsisveikinome ir daugiau Rygoj Smilgos nebemačiau.

Turiu pasakyti, kad Smilgos rankraštis buvo labai neaiškus ir jam dažnai atsitikdavo, kad prieš keletą dienų parašytą savo ranka rašto nebegalėdavo perskaityti.

1917 metais, bolševikams užgrobus rusų valstybę, skaičiau laikraščiuose, kad Jonas Smilga paskirtas vieno komisariato (kokio — nebeatsimenu) komisaru (ministeriu). Pamaniau, ar nebūs Bielinio išrinktasis Lietuvai karalius savo “karūną” pakeitęs į bolševikų komisaro rangą. Mano buvo apsirikieta. 1919 metais rugpiūčio mėnesio pabaigoje iš Vilniaus važiauvau į Kauną. Atvykęs į Kaišėdorių stotį, matau Joną Smilgą. Pasisveikinus klausiu, iš kur jis atvyko. Atsako — iš Petrapilio. Užpuoliau, kad jis yra buvęs bolševikų komisaru. Smilga atsikirsdamas aiškinosi, kad ne jis, o kitas Jonas Smilga (Latvijos pilietis), kurio tėvo vardas Tamošius, buvo bolševikų komisaru, gi jo tėvo vardas Kazimieras. Pilnai Smilgos pasiaiškinimams patikėjau.

Jonas Smilga atvykęs į Kauną buvo primate tarnybon Finansų ministerijos statistikos skyriaus vedėju, kur betarnaudamas, rodos, 1923 metais vasarą apsirgo proto liga. Vieną dieną Smilga ateina pas mane į tarnybą (geležinkelių valdyboje) ir klausia, kur yra valstybės kontrolė, iš kurios jam reikia atsiimti orderį ligos pašalpai gauti. Paklausiau, kokia liga jis serga, nes iki tol nebuvau girdėjęs apie jo susirgimą. Smilga, pridėjęs prie kaktos ranką, sako — čia nebegeirai.

Sakiau, tai persidirbai. Atsako ne persidirbęs, o ligą jam įvaręs ministeris, kuris esąs labai piktas ir reikalaujās pateigti tokius davinius, kokių visai negalima paruošti. Jis manęs paklausė, ar mūsų ministeris irgi piktas. Atsakiau, kad mes dar pikto ministerio neturėjome. Pasakiau, kad valstybės kontrolė yra šio namo trečiame aukšte.

(Tęsa 2-am psl.)

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

AMERIKOS LIETUVIŲ KALBA

Angliškųjų skolinių žodynas

(Tęsinys iš Nr. 97.)

A

abi, abė* (hobby), mėgiamiausias darbas, užsiėmimas; aistringas pomėgis, polinkis; "arkliukas"; senatvės žiedai. — Mano vyro *abi*, daktare, banko ir *lon asosieišino* knygučių čiupinėjimas. Matytumėt, parėina iš darbo, pasivalgo, susineša tas knygutes ir čiupinėja, žiūrinėja per visą vakarą; manęs gi nei į *mūvius*, nei pasivaikščioti neišveda; o todėl aš ir sergu. Aš turiu puikią *abę*, daktare, labai puikią; žinote, *beismente* prie *benčiaus* gaminu vaikams *toizus*...

abi (hubby), vyrelis, žmogelis. — Geras vyrelis būtų tas mano *abi*, jei tiek daug *saliūnuose* nesėdėtų ir pinigų *nepraspėdytų*.

abiūzinti; *abiūzinimas* (to abuse; abusiveness), erzinti, užgaulioti, įžeisti; erzinimas, užgauliojimas, įžeidimas. — Pasileidimas tų *boisų*, pasileidimas, daktare; jau tiek jie mane *abiūzina*, tiek *abiūzina*, kad tas *abiūzinimas* stačiai iš proto varo.

aborcija (abortion), vaisiaus pašalinimas, nėštumo nutraukimas; gimdymas nelaiku; išsimetimas. — Gana, jau gana, *misis*, toks jis ten daktaras; juk žinai, kad tik *aborcijas* daro — bobas iškrato.

adaptyti; *adaptinimas* (to adopt; adoption), išūnyti, įdukrinti; išūnijimas, įdukrinimas. — Savo neturiu, tai nors svetimą *boisiuką* ar mergaitę noriu *adaptyti*; bet taip sunkus dabar *adaptinimas*, taip sunkus, vaje, vaje tu mano, kaip baisiai sunkus.

adiū (adieu), sudie, sudiev; likite sveiki. — Auginau, mokinau, o kai išėjo tai nė *odiū* nepasakė.

administrātorius (administrator), vedėjas, tvarkytojas; valdytojas. — Išrinkome "Kovos" *administrātorium* Antaną Žymontą, Žemaitės sūnų.

advāizeris (adviser), patarėjas; paaiškintojas. — Jau jeigu nori *stako* pirkti, tai eik pas gerą *brokerį* ir sąžiningą *advāizerį*.

advāizyti (to advise), patarti; paaiškinti; pamokyti. — Pirmiau tik *peiperiai* *advāizydavo*, ką reikia valgyti, ką rūkyti, ką dėvėti, kaip *nurediūsyti* ir kaip vidurius *išklynyti*, o dabar jau ir radijas su televizija.

advēncinti (to advance), pirmyn žengti; kilti; tobulėti; gerėti. — Mano *abi šapoje* *advēncina* ir *advēncina*, jau *formanu* padarė, o netrukus gal ir dideliu *bosu*.

advertāizeris (advertiser), skelbėjas, garsintojas; pranešėjas. — Be *atvertāizerių* nė *vienas* laikraštis Amerikoje neišsilaikytų. Tik tie *advertāizeriai* yra geri, kurie dažnai savo *biznį* *advertāizina* ir greitai *bilas* apmoka.

advertāizyti, *advertāizuoti* (to advertise), skelbti, garsinti; pranešti. — Jei nori savo *auzą* greitai parduoti, tai turi *peiperiuose* *advertāizyti*. Kai pradėjau savo *biznį* gerai *advertāizuoti*, tai *kostumerių* pilnas *štoras*.

advertāizmentas (advertisement), skelbimas, garsinimas; pranešimas. — Prieš Kalėdas *peiperių* skaityti negalima, tik *advertāizmentus*, nes jie užima visą *peiperį*.

adžesteris (adjuster), sutvarkytojas; nustatytojas; pritaikytojas. — Jau šitą tavo šlubuojantį *karą* tai tik geras motoro *adžesteris* gali *pafiksiyti*, niekas daugiau. Mano brolis jau metai kai mirė, o *inšiūrenco agentas* vis dar *nesuadžestina* *setlemento*.

Dr. Al. Margeris

*) Antraščiavardžiai sukirčiuoti iš paties autoriaus Dr. A. Margerio tarimo. Taip pat į šį žodyną autorius yra įtraukęs ir bendrųjų tarptautinių žodžių, kurie yra angliškos formos arba, autoriaus nuomone, lietuvių ateivių pasisavinti Amerikoje iš anglų kalbos. — Red.

(Bus daugiau)

LUCKY HEART COSMETICS

IMPORTS

HOME AND PARTY DEMONSTRATIONS

Complete Line of

NATIONALLY ADVERTIZED BRANDS

Write: Dept. B-14

2434 W. Lake Street

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MAY 8, 1954

PERFORMANCE and ECONOMY!

FAIRBANKS-MORSE

DEEP WELL SUBMERSIBLE PUMP

ECONOMY

Only ONE pipe of SMALLER diameter used inside well casing — does work of two.

Uses smaller motor — saves power.

No jets, rods, shafts to add to cost.

Pushes water up pipe — lowers power demand.

Quality construction — made of corrosion-resistant bronze and stainless steel. Impeller and motor shafts of lifetime stainless steel.

Easily, inexpensively removed if repairs are ever needed. If water level falls, no need to pull pump. Just add more lengths of pipe.

PERFORMANCE

Delivers up to 720 g.p.h. at a 300-foot setting — more at shallower settings.

Operated entirely submerged — both pump and motor.

Pump never needs priming.

No motor or pump noises, or vibration.

Water cooled — water lubricated.

Pressure tank may be set over or away from well.

Service lines may be cut in below frost line.

B & M

PLUMBING & HEATING SUPPLIES

5856-58 So. Ashland Ave. GROVEHILL 6-1204

Open Monday and Thurs. Evening Till 9:00. Sat. Till 5:00.

SAUGESNES vietas taupymui niekur nerbsite. Kiekviena sąskaita apdrausta iki \$10,000. Penkiasdešimt penki metai patyrimo ir draugiško pataravimo.

DISTRICT SAVINGS

Štabas kalba lietuviškai

and LOAN ASSOCIATION

3430 South Halsted Street

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

NEW! Playtex Baby Lotion with CHLOROPHYLL

At last! A Baby Lotion with Chlorophyll! Pure PLAYTEX Lotion keeps your baby's skin soft and smooth... guarantees no diaper rash — or money back. For your sweet and lovely baby — get PLAYTEX Lotion — today!

TRAFICANTE BROS.

2301 W. Taylor St. Taylor 9-9100
739 So. California Ave. SA 2-0301
Open Monday and Thursday Evenings

Toronto, Ont.

L. E. leidėjas J. Kapočius lankosi Kanadoje

L. Enciklopedijos leidėjas Juozas Kapočius šiuo laiku lankosi Kanadoje su tikslu užmegsti artimesnį kontaktą su L. E. talkininkais ir platintojais bei aptarti tolimesnius darbo planus. Jis jau yra aplankęs Montrealį ir Torontą ir išvyko į Hamiltoną, Londoną ir kt. Kanados lietuvių kolonijas.

L. E. leidėjo J. Kapočiaus atsilankymo į Torontą proga generalinis įgaliotinis Ontario provincijai Vyt. Meilus buvo sukvietęs visus L.E. platintojus sitarimui. Pasitarimo metu leidėjas padarė pranešimą apie L.E. leidimo eigą, taip pat išklaušė prašimus iš platintojų, beigi aptarė tolimesnius darbo planus. Ta pačia proga V. Meilus, kaip išsikėlęs gyventi iš Toronto miesto ir negalėdamas palaikyti nuolatinio ryšio su platintojais, iš generalinio įgaliotinio Ontario provincijai pareigų pasitraukė, palikdamas ir toliau L.E. talkininku-platintoju. L.E. leidėjas J. Kapočius, apgailestaudamas tą faktą, padėjo V. Meilui už suorganizavimą platintojų tinklo bei atliktą didelį darbą surenkant nemažą kiekį L.E. prenumeratorių, paprašė generalinio įgaliotinio darbą perimti Augustiną Kuolą, gyv. 143 Claremont St., Toronto, Ont., tel. EM 4-1481, kuris ir sutiko.

Ta pačia proga L. E. leidėjas J. Kapočius pranešė, kad L. E. I ir II tomo yra ribotas skaičius atsargų, kurių dalį jis yra atvežęs platintojams Kanadoje, kad priimdami naujas prenumeratas galėtų naujiems prenumeratoriams tuojau įteikti I ir II tomą į rankas. —K.

Boston, Mass.

Skautų laužas

Bostono skautės ir skautai ruošia savo pirmąjį didelį pasirodymą visuomenei gegužės mėn. 16 d. 3 val. p. p. Municipal Building salėje, South Boston.

Laužas suteiks progos pamatyti jaunuosius skautukus. Matysime įvairių juokingų pasirodymų, išgirsime gražų vaidinimą apie lietuvių motiną ir kartu dalyvausime laužo programoje, užtraukdami skambias, lietuviškas dainas.

Vakare dalyvaus ir jį praves dainininkas Vilius Brazėnas, atvyksta specialiai iš Stamfordo, Conn. Tai bus pirmas kartas, kada ši jauna dainininką išgirsime Bostone. Jis pas mus atvyksta tiesiai iš trijų koncertų

Vasarvietė "N I D A"
Sav. PR. KALVAITIS
BEVERLY SHORES, INDIANA
Tel.: Michigan City 2-2711
LIETUVIŠKAS MAISTAS
ALUS IR VYNAS
GERA MAUDYMUISI VIETA

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 8, 1954

lietuviškose kolonijose Massachusetts, N. Yorko ir New Jersey šteituose. Be to, jis yra dainavęs Worcesteryje rengtame Spaudos baliuje ir keliuose koncertuose Stamfordo mieste. —M.

LIETUVIŠKA APDRAUDŲ AGENTŪRA

Visų rūšių apdraudos asmenims ir biznio įstaigoms. • Finansavimas. Draudžiu ir perdraudžiu visose draudimo bendrovėse.
JONAS KIRVAITIS, Gen. apdraudų brokeris ir savininkas
INTERSTATE INSURANCE AGENCY
5900 So. Ashland Ave., Chicago 36 Ill. Tel.: WA 5-5671—Rez. HE 4-4033
Darbo val.: kasdien 9:30—4:30; be to, pirm. ir ketv. 6:00—9:00 vakarais.

SEE IT AT

SOLTIS

enjoy

FREEDOM from hours of backbreaking work

Why lug heavy, wet loads? Stoop, lift, stretch? Trudge back and forth? Endure raw, chapped hands? Wash and dry the Maytag way...

any time—For clean, dry clothes, load and set the dials.

any weather—Rain, snow, soot, dust, fog can't upset your work.

any fabric—Cotton, silk, man-made materials—white or colored.

any place—Install upstairs or down. Nothing to mar your room.

Only Maytag has all these Advantages

MAYTAG Dryer

- exclusive Waterfilm action removes all lint and moisture
- no lint trap to clean
- no outside venting
- no dampness in room
- variable heat and time dials for any fabric
- double insulation keeps heat inside
- porcelain-finished drum resists rust
- safety door stops action when opened

MAYTAG Washer

- exclusive Gyrafoam action cleans safely
- automatic—washes, rinses, spins, stops
- no bolting down
- action stops when safety lid is raised
- time, heat controls
- thorough rinsing
- gentle spin-drying won't tangle clothes
- beautiful white finish matches the Maytag Dryer

EASY TERMS • LIBERAL TRADE-IN
Come in and see these work savers

EASY TERMS -- COME IN TODAY

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st Street

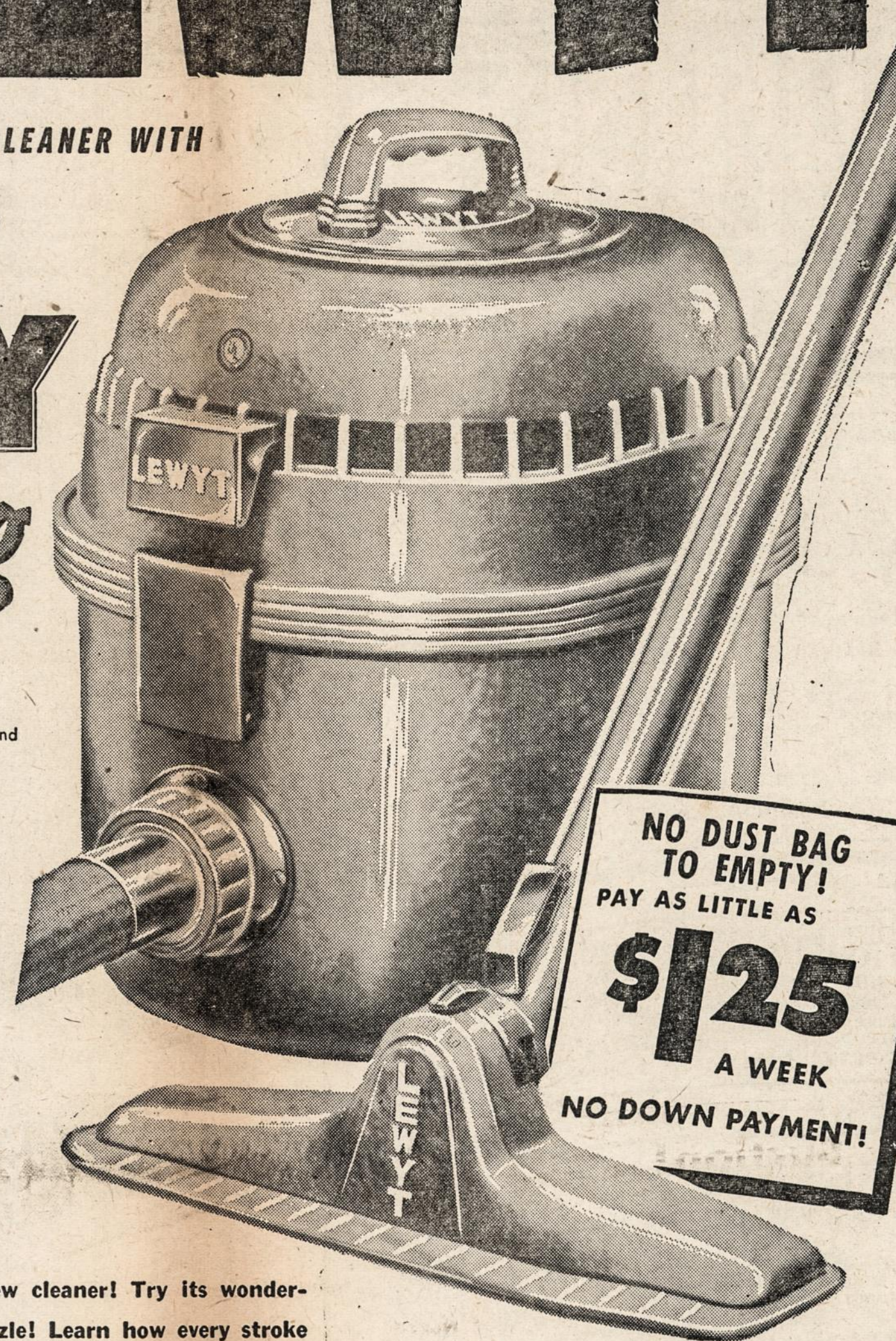
Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

NOW at BEE JAY'S

NEW! the 1954 LEWYTY

WORLD'S FIRST AND ONLY VACUUM CLEANER WITH
automatic
4-WAY
rug cleaning

1. Wide-Angle Suction!

(on forward stroke)
Full 11 1/2" "wide area" suction for deep-down dirt and surface litter!

2. Pile-Combing Action!

Automatic Comb-Valve picks up threads, cat and dog hairs!

3. Rug-Brushing Action!

Adjustable Fuller Brush grooms nap, restores lost colors!

4. Deep-Cleaning Suction!

(on back stroke)
Concentrated high-velocity suction gets stubborn ground-in dirt!

Come see this powerful new cleaner! Try its wonder-working No. 80 Carpet Nozzle! Learn how every stroke gets dirt 4 ways—without "chewing up" your rugs—without vacuuming over and over! Come discover faster, easier rug care than you ever dreamed possible!

OFFICIALLY
ENDORSED
by National Institute
of Rug Cleaning, Inc.

Vacuum your rugs daily.
Have them professionally
cleaned at least once a
year by a professional rug
cleaner.

MORE ADVANCED FEATURES THAN ANY OTHER CLEANER TODAY!

 PIVOTS ON "CIRCULAR TRACK" BASE! Sits in center of room, reaches wall-to-wall! No "swivel-top" to jam! Won't tip!	 PERIPHERAL-SILENCER—NO ROAR! Quietest cleaner of all!	 ALLERGY-PROOF MICRO-DUST FILTER SYSTEM! Traps dust even smaller than 4/100,000 of an inch! Used by hospitals!	 SUCTION-CONTROL DIAL! Just like ironing, you dial "wool rugs," "cotton rugs" or "drapes!"
--	--	--	--

NO EXTRAS TO BUY!
Comes complete with everything to clean your home floor-to-ceiling!

FREE HOME TRIAL! COME IN TODAY!

Saves work! Saves your rugs! At every stroke Lewyty's amazing No. 80 Carpet Nozzle gives you:

- 1. WIDE-ANGLE SUCTION!**
(on forward stroke)
Wide 11 1/2" suction for deep-down dirt, surface litter!
- 2. PILE-COMBING ACTION!**
Comb-Valve picks up threads, cat and dog hairs!
- 3. RUG-BRUSHING ACTION!**
Adjustable Fuller Brush grooms nap, restores colors!
- 4. DEEP-CLEANING SUCTION!**
(on back stroke)
High-velocity suction gets stubborn ground-in dirt!

Bottom view of No. 80 Carpet Nozzle!

OPEN MONDAY AND THURSDAY
EVENINGS

COME IN NOW! FREE DEMONSTRATION! BIG TRADE-IN ALLOWANCE!

**FREE HOME TRIAL!
PHONE OR COME IN
TODAY!**

Lewyty is specially designed for bare floors, fibre rugs, walls! Toss away your mops and brooms, they only push dirt around! Lewyty's Floor and Wall Brush and suction get rid of dust and dirt for good!

Now, no more mess of mops, brooms, dust pans. No more flying dust to fill your lungs or cover your furniture.

Once over and Lewyty's Floor and Wall Brush gets all the dirt—even in cracks, under moldings, beneath furniture.

What's more, with this sensational new cleaner you can do everything from dust blinds to spray paint! Come see it today!

World's only vacuum cleaner with
**automatic 4-WAY
rug cleaning!**

- Gets rug dirt 4 ways! No. 80 Carpet Nozzle combs rugs, brushes them uses 2 kinds of suction at every stroke!
- Rotates in center of room—reaches wall-to-wall! No "swivel-top" to jam—won't tip!
- No dust bag to empty! Simply toss out extra-big "Speed Sak" a few times a year!
- Peripheral-Silencer—no roar! Quietest cleaner of all!
- Allergy-proof Filter System! Traps dust even smaller than 4/100,000 of an inch!
- Suction-Control Dial! You can dial "wool rugs," "cotton rugs" or "drapes!"

HOLDS MORE DIRT! No dust bag to empty—just toss out "Speed Sak" a few times a year! Tests prove it holds more dirt in use!	QUIETEST OF ALL! Peripheral-Silencer hushes Lewyty to gentle hum! Won't fray nerves or even disturb baby's nap!
NO LEAKING DUST! Allergy-proof Filter System traps dust even smaller than 4/100,000 of an inch! Preferred by hospitals!	ROTATES WITHOUT TIPPING! Pivots on "Circular-Track" base for round-the-room cleaning! No "swivel-top" to jam—won't tip over!
NO EXTRAS TO BUY! Comes with all tools to clean floor-to-ceiling! Floor tools are strong yet light metal—not plastic!	CONTROL SUCTION! Just like ironing, you can turn finger-tip dial to "wool rugs," "cotton-rugs" or "drapes!"

BEE JAY STORES

15 W. Hubbard St.
Whitehall 4-3253

SPAUDOS SUKAKTIS

Šis atvirukas buvo platinamas Lietuvoje 1863 m. sukilimo atminimui.

Prieš 50 metų lietuviai išsikojo sau teisę vėl lotyniškomis raidėmis spausdinti knygas. Bet tatai nereiškia, kad lietuvių knygos istorija siektų tik 50 metų. Lietuvių spauda egzistuoja jau šimtus metų.

Rusinimo tikslais 1864 m. caras Aleksandras III uždraudė lietuviams vartoti jų įprastą lotynų raides. Lietuvių inteligentai tam uždraudimui griežtai pasipriešino ir pradėjo kovą už senųjų raidžių gražinimą. Rusai tuo tarpu tęsė savo rusinimo ir pravoslavavimo darbą. Kražių ir Kenstaičių skerdynės yra ryškus rusų pastangų net bažnyčią paversti savo įrankiu pavyzdys.

Neturėdami spaudos laisvės, lietuviai pradėjo spausdinti knygas slapta. 1883 m. pasirodė pirmieji "Aušros" numeriai. Juos leido susipratę lietuviai inteligentai, kurie aukojo ne tik savo kuklius išteklius, bet ir sveikatą. Jie tikėjo, kad tik apsišvietusi tauta galės sėkmingai kovoti prieš svetimuošius.

Prūsiose netrukus pradėjo eiti ne tik "Aušra," bet ir "Varpas," "Ūkininkas" bei "Apžvalga." Tų laikraščių ruošėjai gyveno ne vienoje vietoje: vieni Maskvoje, antri — Prūsiose, treči Lietuvoje, o kiti dar kitur. Darbas buvo sunkus. Jį trukdė ne tik lėšų trūkumas, bet ir platinimo pavojingumas. Pirmuosius lietuvių slaptosios spaudos darbus atliko Mauderodės spaustuvė Tilžėje. Organizuoto platinimo darbe pasižymėjo "Sietyno" draugija, kuri šioje srityje parodė daug pasišventimo ir patyrimo.

Aš noriu išsiaiš pateikti Kaslo Stikliaus mintis, kurios 1930 m. tilpo Bellshill (Škotijos) "Naujo Laiko" žurnalo 4 nr.

Lietuvių spauda svetur ir jos vargai

1910 m. Rygoje pradėjo eiti lietuvių laikraštis "Rygos Naujienos." Tą laikraštį leido Liudas Jakavičius (Raulas Lietuvnis). "Rygos Naujienos" ėjo iki 1915 m. Vokiečiams užėmus Mintaują, "Rygos Garsas" liko Rygoje, nes jį leido bendrovė. Kadangi "R. Naujienos" priklausė vienam L. Jakavičiui tai buvo evakuotos į Petrapilį. Jakavičius bandė darbą

tęsti Petrapily, bet neilgam. "R. Naujienos" turėjo likviduotis.

Rygoje L. Jakavičius skųsdavosi, kad jo laikraštis sunkiai verčiasi. Tuos sunkumus dažniausiai sudarė lietuvių nesantaika. "Jeigu lietuviai vieni kitiems kojų nekaišiotų, tai viskas eitų daug sklandžiau," jis pareiškėdavo. Jakavičius dažnai būdavo rusų kratomas. Jį skųsdavo rusams vienas jo geras "prietelias." Bet ir rusų tarpe pasitaikydavo gerų žmonių. Kartais jį aplankydavo policijos nuovados padėjėjas (okolodočnyj) Bieliajev ir perspėdavo, kad Jakavičius yra apskųstas. Neretai jį ir pamokydavo, kaip jam reiktų elgtis. Jakavičius dažnai būdavo ir teisiamas už straipsnius, bet vis išteisinamas.

Jaunas būdamas L. Jakavičius tarnavo geležinkely. Turėdamas progy dažnai važinėti traukiniiais, jis išvežiodavo ir spaudą. Tokiu būdu "R. Naujienos" buvo platinamos. Susitaupęs kiek pinigų, jis įsirengė spaustuvę. Darbas vyko sklandžiau.

L. Jakavičius buvo geras teatralas. Daugiau, negu 30 metų jis dirbo rusų teatre. Nemaža veikalų pats režisavo. Rygoje jis sukūrė teatro draugiją vardu "Zaislas." "Zaislas" rengė lietuviškus vakarėlius - pasilinksminimus. L. Jakavičius sakėdavo: "Mes lietuviai turime mokėti, kaip reikia gyventi svetur. Turėdami teisę ruošti vaidinimus, mes gauname progos susiburti ir pasikalbėti savo tautos reikalais. Jeigu mūsų jaunimas bus auklėjamas tinkamoj dvasioj, tai galimas dalykas, kad lietuviai galės išlaikyti savo kalbą, papročius ir nenutautėti."

L. Jakavičius pats rašydavo teatrui veikalus bei juokų knygeles ir visa tai spausdindavo savo spaustuvėje. "Zaislo" draugijos vakarėliuose jis platinavo lietuviškas atvirutes, kuriose būdavo išspausdinti eilėraščiai lietuvių kalba.

L. Jakavičius turėjo ir savo knygyną, kuriame galima buvo nusipirkti ne tik knygų, bet ir bažnytinių paveikslėlių. Jo žmona buvo tikinti katalikė. Su mažu kūdikiu ji važinėdavo po atlaidus su knygomis,

(Tęsinys 10-am psl.)

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

visus mokesčius čia sumokėjus

100% apdrausta

DRABUZIAI
GYDUOLĖS
ir t. t.

Jūsų giminės gauna be jokių jiems išlaidų

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 SO. STATE ST., CHICAGO

Tel. WAbash 2-9354

Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 8, 1954

TENNESSEE WILLIAMS VAIDINIMAS

pirmą kartą lietuvių kalba

VYTAUTO VALIUKO režisūra—JOHN HOLABIRD dekoracijos
Vaidina: LILJA BARČAITĖ, IRENA NIVINSKAITĖ,
ALFAS BRINKA IR ALGIMANTAS DIKINIS

Premjera šeštadienį, gegužės 15 d., 8 val. vak. ir du spektakliai
sekmadienį, gegužės 16, 2:30 val. po pietų ir 6 val. vakare,

KELLY AUKŠT. MOKYKLOS AUDITORIJOJE,
4150 So. California Ave. (prie Archer Ave.)

Iėjimas su pakviėtimais, kurie gaunami pas
platintojus ir prie iėjimo.

Vestuvėse, krikėtynose, pobūviuose ir namuose tinkamiausia vartoti yra
LIETUVIŠKI SALDAINIAI
KAUNAS, VILNIUS, PALANGA VARDAIS ŠOKOLADINIAI, VAISINIAI,
ŠALTMETINIAI, KARVUTĖ IR KITOKIOS RŪŠYS.
Reikalaukite visose liėtuviėskose maisto krautuvėse ar tiesiai iš gamyklos.
Raėykite:
MR. STASYS PETRAUSKAS, 836 W. 33rd Place, Chicago 8, Illinois.

NELAUKITE — RYTOJ GALI BUTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums pilsa per mūsų kompanija. Nelaimėi istikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc

222 WEST ADAMS STREET

KAMBARYS 1043

Telefonas CENTRAL 6-5208

Generaliai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

KUR GALIMA UZSISAKYTI 'DARBĄ'

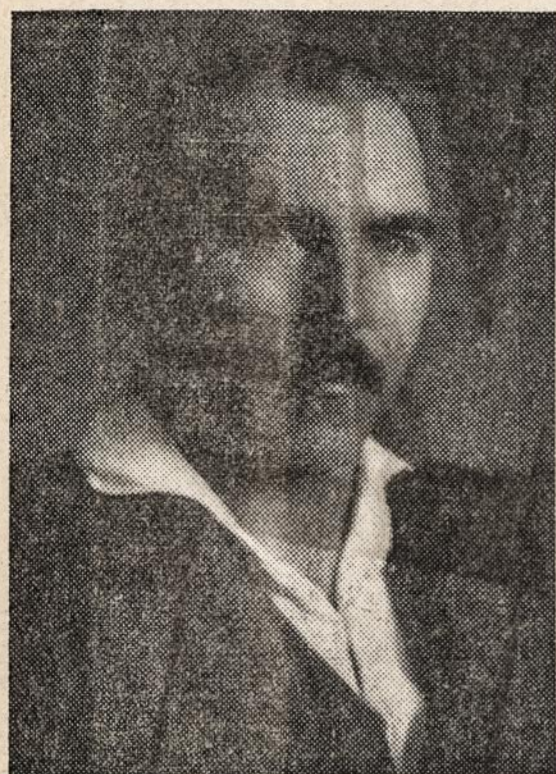
žurnalo "Darbas" metinė prenumerata \$1; pavienio numerio kaina 25c. Lietuvių Darbininkų Draugijos nariai žurnalą gauna nemokamai. Škaitytojų patogumui, sekamos įstaigos bei asmenys sutiko platinėti "Darbą", t. y. priimti prenumeratas ir pardavinėti pavienius numerius:

CHICAGOJE: (1) "Naujienos", 1739 So. Halsted St.
(2) V. B. Ambrose, 927 W. 34 Pl., Chicago 8, Ill.
(3) J. Kundrod, 3902 So. Albany Ave., Chicago 32, Ill.
DETROIT: A. Kulesienė, 3948 Risdon, Detroit 16, Mich.
BROOKLYNE: (1) A. Buivydienė, 8620—75th St., Woodhaven, L. I.
(2) B. Spūdienė, 8833 Elert Lane, Woodhaven.
CARNEGIE, PA.: Mrs. E. Shurmaitis, 708 Doolittle St., E. Carnegie
CLEVELAND: W. Ukertis, 1322 E. 89th St., Cleveland 6.
BALTIMORE: K. Matuliaskas, 1519 W. Lombard St., Baltimore 23
AKRON, OHIO: N. Trūmpikas, 773 Bisson Ave., Akron 7.
PHILADELPHIA: Wm. Burton, 2014 Orthodox St.
ROCKFORD, ILL.: Rose Buches, 512 Brook Road.
SHAMOKIN, PA.: J. D. Tauris, 411 No. Shamokin St.
WILKES-BARRE, PA.: J. V. Stanislovaitis, 86 Amherst Ave.
MONTELLO, MASS.: (1) K. Venslauskas, 12 Andover St.
(2) P. Kruėas, 141 Sawtell Ave.
CAMBRIDGE, MASS.: (1) L. Silkinis, 783 Main St.
(2) Vincent Spa, 233 Portland St.
NORWOOD, MASS.: F. Ramon, 1118 Washington St.
SOUTH BOSTON: "Keleivis", 636 Broadway
KANADOJE: (1) K. Lukoėeviėius, 35 Wilson St., Hamilton, Ontario, Canada.
(2) P. Šhimelaitis, 1271 Alard St., Verdun, (Montreal)
ANGLIJOJE: A. Zamėickas, 26 Devonport Rd., London W 12 Eng'd.
AUSTRALIJOJE: "Australijos Lietuvis", 35 Cator St., West Hindmarsh, Adelaide, S. E. Australia.

Bet parankiausia užsisakyti tiesiog, raėant laiėkšą ir siunėiant pinigų Lietuvių Darbininkų Draugijos Sekretoriui šiuo adresu:

N. JONUŠKA, 15 Cotton St., Roslindale, Mass.

ŠIS TAS APIE KOSTĄ STIKLIŲ

K. STIKLIUS

Kostas Stiklius būdamas jaunas sirgo kaulų džiova. Pasveiko galutinai tik po trečios operacijos. Jo tėvas Antanas turėjo 8 vaikus ir buvo taip pat spaudos darbuotojas. Jaunasis Kostas iškeliavo į Vilnių ir tenai dirbo spaustuvėje. Vėliau jis pas save pasiėmė ir brolių Praną, kurį mokė raidžių rinkėjo amato. Jo dvi seserys Ona ir Pranė neretai talkininkaudavo knygnešiams, pačios gabendamos ir platindamos knygas.

Kartą Ona sėdėjo staklėse ir skaitė kažkokią naują knygę. Tuo metu į trobą įėjo rusų žandarai. Bet ji laiku suspėjo knygę įkišti į audeklo rietimą ir audė toliau. Žandarai padarė kratą, bet nieko neradę išėjo.

Po kiek laiko Ona ištekėjo už Vikšro, bet greitai pasidarė našlė. Vėliau jai teko atsidurti Amerikoje. Pranė ištekėjo už M. Baltušio. Bet Baltušis už knygnešivimą buvo suimtas ir ištremtas į Sibirą. 1917 m. po revoliucijos jis kartu su kitais politiniais kalininiais buvo išleistas, bet gautomis žiniomis mirė badu Maskvoje.

Po kiek laiko Pranė išvažiavo į Ameriką ir ištekėjo už A. Kemėžio. 1925 m. ji grįžo į Lietuvą, apsigyveno Klaipėdoje ir dirbo amerikiečių bendrovėje. Kilus Antrajam pasauliniam karui, atsidūrė Drezdene ir ten žuvo bombardavimų metu. Bent taip manę informavo V. Levickas iš Bostono.

Kostas Stiklius už literatūros platinimą ir lietuvišką veiklą buvo atsidūręs tris kartus caro kalėjime. Rusų caro valdžia buvo jam išdavusi vadinamą vilko biletą, kurį turintis negalėdavo tarnauti jokioje valdiškoje įstaigoje.

Buvo suimti taip pat ir jo namiškiai. Motina Marcelė Stiklienė ir sesuo Ona bei brolis Jonas sėdėjo Vilkaviškio kalėjime už rastą pas juos lietuvišką dainų knygę.

K. Stiklius yra parašęs apie 50 knygelių. Tai daugiausia dainelės, girtuoklių bei dainų "gadziokos", teatro veikalai, juokai ir kt. K. Stikliaus pavadė auksinėmis raidėmis yra iškaldinta Karo Muziejaus sodelyje kartu su kitų knygnešių pavadėmis. 1927 m. už "Šešupės bangų" eksponatų tinkamą reklamavimą jis buvo gavęs iš šiau-

lių parodos pagyrimo lapą.

Už knygnešivimą ir spaudos darbą švietimo Ministerija jam buvo paskyrusi pensiją — 100 litų į mėnesį.

Jis buvo daugelio laikraščių korespondentas ir korektorius. Apie 5 metus jis išstarnavo "Vilniaus žiniuose", apie tiek pat laiko—"Rygos Naujienose", 5 metus Lietuvos valstybės spaustuvėje vyriausiu korektoriumi ir 5 metus Marijampolės "Dirvoje" korektoriumi ir kalbos taisytoju.

1926-1934 m. laikotarpyje jo žmona Marija Marijampolėje turėjo spaudos kioską. Ji taip

pat yra gavusi Centrinio Spaudos Biuro išduotą liudymą už sąžiningą spaudos platinimą ir už tvarkingą atsiskaitymą.

—M. Gruinytė Pelk (Stiklienė)

Taupykit Daugiau ir Turėsi Daugiau! TAUPLYK PER PAŠTĄ

Jūsų Santaupos yra dvigubai saugios kai taupot apdraustoj įstaigoj tvarkomoj rūpestingų vedėjų.

KIEKVIENA TAUPMENA APDRAUSTA IKI \$10,000.00

TAUPLYKITE PAS:

FAIRFIELD
SAVINGS AND LOAN ASS'N.

TURTAS PRANEŠA \$27,000,000.00

Kampas MILWAUKEE - NORTH-DAMEN AVE'S

CHICAGO 47, ILL.

Tel.: EVerglade 4-3600

Valandos: Pirmad., antrad., penktad. 9 iki 1. Ketvirt. 9 iki 8. Šeštad. nuo 9 iki 12 vidudieni.

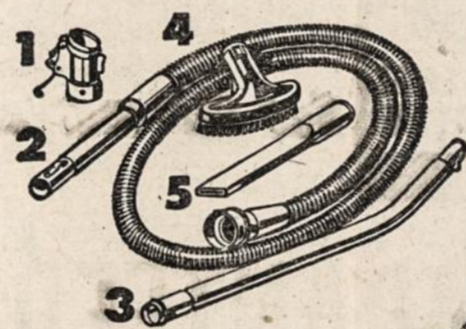
Now at Illinois Furniture

Here's your chance to

SAVE \$12⁹⁵

A complete Hoover Cleaning ensemble for the price of the Cleaner alone

Special limited offer...you get this complete set of cleaning tools **FREE** of extra charge!

Regular Price

~~\$75~~

Special Price

if you act now

\$62⁹⁵

when you buy this new Model 115

HOOVER TRIPLE-ACTION CLEANER

Low Down Payment Easy Monthly Terms

About Model 115 Hoover

The ideal cleaner for the modern household. Lightweight, compact, easiest to use and to store but every inch a Hoover. Has Hoover's famous Triple-Action cleaning principle—it beats, as it sweeps, as it cleans. Gets the deep down grit that other cleaners leave imbedded in the pile. Its gentle vibra-cleaning gives greater life to your floor coverings, keeps colors fresh and new looking much longer. Cleaning tools easily attached.

About the Cleaning Tools

For all above-the-floor cleaning. Help cut your cleaning time in half. Set includes—

- 1 Converter for quick, easy attachment of hose and tools.
- 2 Long lightweight, flexible hose.
- 3 Extension tube.
- 4 Brush for cleaning and dusting upholstery, drapes, walls, bare floors.
- 5 Crevice tool for furniture, radiators, etc.

ILLINOIS FURNITURE AND RADIO CO.

1570 N. Milwaukee Ave.

Humboldt 9-1600

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

(Tęsinys iš 8-to pusl.)

maldaknygėmis ir kitokiais smulkiais dalykėliais, kuriuos pardavinėdavo žmonėms.

L. Jakavičius mirė Šiauliuose 1934 m. Jo idealizmas ir darbuotė amžinai liks daugelio lietuvių atminty.

Spaudos sukaktį minint

Minint šią svarbią sukaktį, mus apima džiaugsmas, bet kartu ir liūdesys. Kiek aukų pareikalauja kova už natūraliausių žmogaus gyvenimo poreikius, tokius, kaip spauda, kaip švietimas, kaip kultūra, kaip savo tautybės išlaikymas!

Spaudos draudimo laikais lietuviško darbo sąlygos buvo labai sunkios. Dirbti lietuvių spaudai, tai reiškė rizikuoti gyvybe. Nemaža idealistų už tą reikalą galvas paklojo. Žuvo visokių luomų ir visokių įsitikinimų žmonių: platintojų, knygnešių, rašytojų ir šiaip inteligentų. Visų žuvusių nėra galimybės išvardinti. Tie žuvusieji sudarė pagrindą tolimesnei kovai už Lietuvos nepriklausomybę. Juk ne veltui sakoma, kad mūsų tautos nepriklausomybę iškovoję plunksnos žmonės.

Todėl minėdami spaudos išsikrovimo sukaktį, turime susikaupti ir apmąstyti mūsų tautos vargus, kurie ir šią dieną nesibaigia. Čia, Amerikoje, mes turime laisvą spaudą, bet Lietuvos žmonės už laisvesnį žodį dažnai į Sibirą pakliūna. Liūdėdami dėl tų, kurie mirė už lietuvišką spaudą ir sveikindami dar gyvus lietuvių spaudos veteranus, mes turime ruoštis būsimos laisvos, demokratinės ir nepriklausomos Lietuvos atstatymui.

— M. Pelk. (Stk.)

ANGLŲ SPAUDOS ATSLIĖPIMAI APIE J. JAZMINO KNYGĄ

J. Jazmino apysakaičių rinkinys anglų kalba A KISS IN THE DARK buvo trumpai paminėtas anglų kalbos spaudoje.

New York *Publisher's Weekly* (balandžio 3 d.) po paprasto knygos aprašymo, ją taip apibūdino: trumpos apysakaitės apie flirtus ir meiles.

Toronto Daily Star (balandžio 17 d.) pastebėjo, kad lietuvis tremtinys (exile), dabar gyvenęs Toronte, sudėjo 32 apysakaites į 150 puslapių.

Tolimojo Newfoundland'o *Evening Telegram* (balandžio 27 d.) parašė, kad tai iki labai trumpų 32 apysakaičių rinkinys, kurių visos arba dauguma atitinka pavadinimui. Kam lengvas žanras patinka ir kas nori susipažinti su europietiška meile, meiluzėmis ir panašiais dalykais, tam ši knygutė patiks.

Jeigu turite parduoti ūkį —

Į "Naujienas" tuoj užsuki.

O jei laiko neturėsi —

Telefonu pakalbėsi.

10 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 8, 1954

AUTOMATIC DRYER

PROUDLY DISPLAYED AT

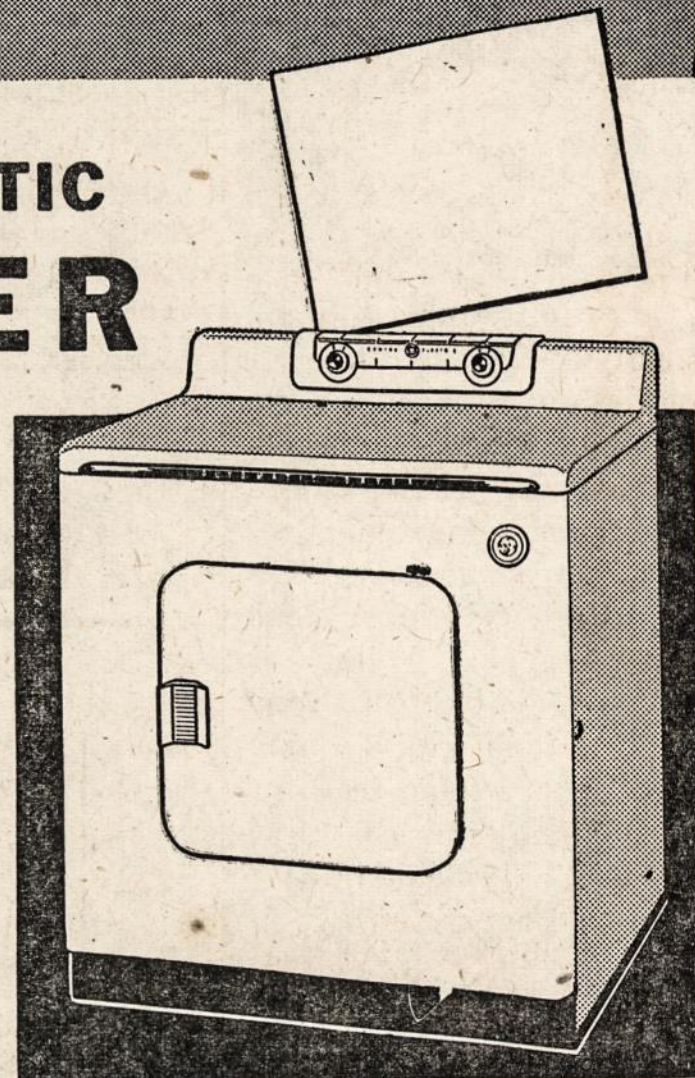
Guaranteed Electric

SAVE CLOTHES

"Better than Sunshine" drying means no bleaching, no insect spots or dirt. Playful children or dogs can't tear your clothes. Fresh, wrinkle-free drying always.

SAVE YOU

No more re-washing because of dust, rain, or snow. No heavy baskets of wet clothes to hang. No more clothespins or clotheslines. Clothes dry so smoothly you save on ironing.

EASILY INSTALLED

on 230 or 115 volt circuits

EASY TERMS

See this marvelous G-E Automatic Dryer Today at

GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE AND FURNITURE COMPANY

2876 West Cermak Rd.

BIshop 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

"NAUJIENOSE" SKELBTIS VISUOMET APSIMOKA

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

Rekordas...

- ★ Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- ★ Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekvietą sutaupytą dolerį
- ★ Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojimo
- ★ Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

Nelaukit—Pradėkit Taupyti Šiandien!

Istaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų, Ketvirtadieniais nuo 9-tos valandos ryto iki 8 val. vakaro, Trečiądieniais visai neatidaroma.

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Rd. • Chicago 8, Ill.
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres. • Tel. VIrginia 7-7747

PIRMASIS DIENRAŠTIS

Vilniuje radau baigiamą tvarkyti Vilniaus gatvėje Nr.10 spaustuve. Redakcija buvo Antakalnio gatvėje Nr. 6, prieš miesto sodą, labai gražioje vietoje. Spaustuveje radau Martyną Kuklą, Aleksandrą Ratkų ir keletą lenkelių bei ruselių zecerių. Redakcijoje sutikau Gabrielių Landsbergį ir kitus, Joną Kriaučiūną, Praną Klimaitį, Adolfą Vėgelę, Joną Siabę, Jurgį altrušaitį (Griškabūdiškį), Landsbergaitę ir kitus, kurių pavardžių nebeprisimenu. Prie redakcijos priklausė, bet ne redakcijoje darbavosi daug rašytojų: Jonas Jablonskis, Lazdynų Pelėda, Šatrijos Ragana ir kiti. Kurie-ne-kurie iš jų dėl man tuomet nesuprantamų priežasčių iš redakcijos greit pasitraukė.

Ispūdingiausia diena, tikriau pasakius naktis, buvo iš gruodžio mėn. 9 į 10 d. 1904 metų, kai išėjo pirmasis "Vilniaus žinių" dienraščio numeris. Į spaustuve laukti pirmojo numerio susirinko drauge su Petru Vileišiu visi bendradarbiai. Naujas šriftas, nauja mašina, lietuvių kalbos nemoką zeceriai, nepriprasti rankraščiai, gausios korektūros klaidos, visa tat darė keistą bet jaukų įspūdį. Pagaliau, gal jau po 12 valandos nakties, mašinistas atneša į spaustuves kontorą pirmąjį "Vilniaus žinių" numerio pirmąjį egzempliorių.

Visi susirinkusieji džiaugsmingomis akimis sužiūro. Sveikinimams, glėbavimuisi, bučiavimuisi, džiaugsmo asaroms galo nebuvo. Ir kas šią dieną bešreikš visų tų žmonių susijaudinimą, kas supras tą džiaugsmą, pats tenai nedalyvavęs ir viso to nematęs. Visi išsivaikščiojo pakeltu ūpu, išsinešdami po "Vilniaus žinių" numerį.

Spausdinimo vargai

Redakcijoje buvo žmonių nemaža, bet korektūrų taisyti nebuvo kam. Ir koks gi taisyti, jei nebuvo teisingai surinkto nė vieno žodžio. Be to, pati kalba nebuvo nusistovėjusi. Taigi sekmadieniais susirinkdavo "Vilniaus žinių" redakcijon visi bendradarbiai, o Jonas Jablonskis paimdavo bent kurį straipsnį ir skaitydamas nagrinėdavo atskirus žodžius bei sakinius. Nurodydavo kaip rašoma ir kaip reikėtų, arba kaip nereikėtų rašyti. Čia buvo tikra akademijs. Nors jau nuo 1904 m. iki 1930 praėjo 25 metai, bet tų Jono Jablonskio pamokų nepamiršome. Atsimename kaip šią dieną buvus, jo žodžius, posakius, net veido išraišką ir gestus.

Taip mokėmės kalbos ir gerinome laikraščio stilių. O vis dėlto, nežiūrint dviejų korektorių, manęs ir A. Rucevičiaus, pasitaikydavo nemaža korektūros kuriozų.

Petras Vileišis kasdien atėdavo į spaustuve ir prieš pat dienraščio laužymą pats visą medžiagą peržiūrėdavo, kai ką

išbraukdavo arba prirašydavo. Ant kiekvienos peržiūrėtos skilties statydavo savo inicialus P. V., kas reiškė — galima dėti į laikraštį ir spausdinti.

Tokiomis pat skiltimis visą dienraščio medžiagą siųsdavo cenzoriui. Tas taip pat jau nemaža išbraukdavo. Jo išbrauktasvietas tekdavo iš rinkinio išmesti ir vėl nešt antrą kartą patikrinti, kad viskas ištaisyta, kaip cenzoriaus norėta. Tada duodavo su savo parašu raštelį, kad spausdinys leidžiamas platinti.

Toks tuomet buvo spaudos darbas ir spaustuves vargas.

"Vilniaus žinių" likimas

Pirmojo "VILNIAUS ŽINIŲ" numerio spausdino apie 20.000 egzempliorių ir siuntė, kur tik kokį adresą kas turėjo. Vėliau tiražas nusistovėjo ir siekė 7.000. Vilniuje išpanduodavo mažiausia — vos 150; kitus egzempliorius siųsdavo į didesnius miestus — Šiaulius, Rygą, Kauną ir t.t.

Taip buvo pirmaisiais leidimo metais. Bet jau sekančiais prenumerata ėmė mažėti, ir po trijų metų sunyko visiškai. O atsitiko taip todėl, kad sąlygos laikraščiu leisti buvo be galo nepalankios. Iš vienos pusės skaitytojais iš bendradarbių reikalavo rašyti kuo atviriau, plačiausiai ir įdomiausiai. Iš kitos pusės rusų valdžia ir visoki senųjų tradicijų šalininkai braukė kiekvieną posakį, kursmėgino tuometinę liūdną tikrąybę atvaizduoti. Čia redaktoriams buvo sunkiausia užduotis: tenkinti skaitytojus ir saugotis patiems neįkliūti.

Povilas Višinskis, iš pradžių redagavęs "Vilniaus žinias", buvo žmogus jaunas, nepaprastai jautrus ir gyvas, pasiryžęs kalnus nuversti. O Petras Vileišis nusistovėjęs žmogus. Taigi jie greit susikirto, ir Višinskis iš redakcijos pasitraukė. Teko Petru Vileišiui pakelti daug nemalonumų, intrigu, nesupratimų su valdžia ir visuomenės atstovais ir net laikraščio bendradarbiais ir skaitytojais. Redakcijos bendradarbiai keitėsi, skaitytojais jautė laikraščio nepastovumą. Prenumerata mažėjo. Petro Vileišio asmeniškai reikalai blogėjo. Buvo kalbėta, kad rusams pralaimėjus karą su japonais, jam likę neužmokėta už kažkokius tiltus. Jo mechaninė fabrike Vilniuje darbai mažėjo. Žodžiu, pablogėjus, asmeniškai P. V. būklei, jis nebegalėjo ir laikraščio taip gausiai remti. Atėjo diena, kada reikėjo spaustuves darbininkams algas mokėti, o kasoje nė kapeikos. Darbininkai... žinai, darbininkai, dangi ne lietuviai, užmokėk ir tiek. Bėgo Petras Vileišis šen, bėgo ten pinigų nėra. Pagaliau pardavė vieną spaustuves mašiną.

"Vilniaus žinios" pradėjo eiti iš rankų į rankas. Redakto-

(Tęsinsys 12-me psl.)

11 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 8, 1954

PRASTAI JAUČIATĖS DĖL

Galvos skausmo . . . Nevirškinimo
Skrandžio Sutrikimo
Nervingumo - Nemigos - Prasto
Apetito . . . Skrandžio dujų
kylančių
dėl užkietėjimo?

Isigykite Dr. Peter's Gomozo šį vakarą, ir pamatysite, kad rytoj jausitės daug geriau. Priežastis to yra, kad Gomozo teikia trigubą pagalbą — (1) liuosuoja vidurius, (2) išsklaido dujas, (3) sustiprina skrandį. Gomozo gaminama pagal ypatingą receptą iš astuoniolikos (18) (o ne tik iš vienos arba dviejų) žolių, šaknų ir botaniškų medžiagų. Gaminama firma turinti 84 metų patyrimą paruesime patikimų naminių gyduolių.

Kodėl turite kentėti dar nors vieną dieną dėl užkietėjimo? Padarykite kaip daugelis kitų daro — isigykite daugelio jau išbandytą gyduolę Dr. Peter's Gomozo.

Nusipirkite butelį šiandien. Jei negalite gauti Gomozo savo apylinkėje, pareikalaukite Specialaus Pasiūlymo Išbandymui.

Pasiųskite šiam "Specialiam Pasiūlymui" Kuponą Dabar

Vardas..... Idėtas čia \$1.00. Pasiųskite, apmokamą paštu, 11 uncių dydžio butelį GOMOZO.

Adresas..... DR. PETER FAHRNEY & SONS CO.

Miestas..... Dept. 670-56-1MY
256 Stanley St., Winnipeg, Man., Canada
4541 N. Ravenswood Ave., Chicago 40, Ill.

NORMAN BURSTEIN KAILIŲ DIRBĖJAS

Buves Kauno mieste kailių dirbėjas
ATIDARĖ SAVO DIRBTUVĖ

- Priimama užsakymui nauji kailiai
- Pertaisomi seni kailiniai
- Priimama apsaugai per vasarą
- Lengvi išsimokėjimai.

VISKAS ATLIEKAMA SAŽININGAI IR GREITAI
LIETUVIAMS YPATINGOS NUOLAIDOS
Atsilankykite ir įsitikinsite!

5412 So. Ellis Avenue

III aukštas

Susitarimui skambinkite telefoną: BUTterfield 8-0873

BIRŽELIO JAUNAVEDĖMS DOVANOMS VEJDRODŽIAI

DOVANOS PAGRAŽINTI
NAUJUS NAMUS

Matykite Mūsų Didelį
Veidrodžių Pasirinkimą
Mūsų Parodos Kambary.

PAKABINIMAS VELITUI

NORMAL GLASS CO.

7530 So. Halsted Street

HUDSON 3-4000

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSŲ INSULIACIJOS
PROBLEMAS
DABAR YRA LAIKAS ĮRENGTI
SAVO NAMĄ ŽIEMAI

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET

Tel. VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

SAFETY OF YOUR
SAVINGS

CRANE
2555 West 47th St.
CHICAGO 38, ILL. LAF. 5-1083

Savings
& LOAN ASS'N

INSURED
UP TO
\$10,000

B.R. PIETKIEWICZ PRES.

(Tęsinys iš 11-to psl.)

riai keitėsi. Atvykęs kan. J. Tumas mėgino reikalus sutvarkyti, bet neilgai tą jungą vilko. Sudarė tam tikrą bendrovę, įsteigė "VILTĮ" ir "Vilniaus žinių" greit nebeliko — sustojo ėjusios. Jų vieton išėjo du laikraščiai — "Viltis" ir "Lietuvos žinios".

Paskutiniai pasimatymai

Paskutinį kartą su Petru Vileišiu mačiau Vilniaus apygardos teisme. Jį teisė už rusų valdžiai negeistiną straipsnį. Mane jis padavė liudininku. Gresė nemaža bausmė. Paaškinau, kad Petras Vileišis, peržiūrėjęs visą to numerio medžiagą, kalbamąjį straipsnį išbraukęs, bet aš turėjau žiūrėti, kad straipsnis ir iš rinkinio būtų išmestas, ko per neapsižiūrėjimą nepadariau. Teisėjas mane rusiškai išbarė, o P. Vileišiui tik uždėjo 100 rublių pabaudos. Išėję atsisveikinom ir vienas kitam labai dėkojome. Jis man už darbą, aš jam už visą tą gerą, ką buvo mums visiems padaręs.

Iš Petro Vileišio užrašų

"Tepimas pri spaudos išgavima — 500. Užmokėta."

Tai yra P. Vileišio užrašų knygutėje, parašytas jo paties ranka reikšmingas užrašas. Jis liudijo, kad spaudos išgavimas be "tepimo" neapsiejo.

Skelbimas rusų laikraštyje:

"VILNO, 5-go maja. "Vilenskij Viestnik." soobščiajet, čto 24-go aprielia s.g. sostojalos Vysočajšėje utverždeniję položenija komiteta ministrov, soglasno kotorumu povėlėno v otnienu vsiech prėždė sostojavšichsia ograničitėlnych postanovlienij i rasporiaženij pravitelstva v otnošeniji litovskoj i žmudskoj pismėnnosti, razriešit upotrėblėniji v proziviedienijach takovoj sverch russkago takžė latinskago ili inogo šrifta".

VERTIMAS:

"VILNIUS, gegužės 5 d. "Vilenskij Viestnik" praneša, kad š.m. balandžio 24 d. padarytas ministerių komiteto Aukščiausias patvirtinimas nuostato, pagal kurį leidžiama, pakeičiant pirmiau galiojusius aprėžimo nuostatus ir valdžios potvarkius, ryšium su lietuvių ir žemaičių rašyba, leisti vartoti ją be rusų, taip pat lotynų arba kitokiu šriftu."

Tai buvo lietuvius nudžiuginusi pirmoji žinia apie spaudos leidimą. (Ištrauka iš rusiško "Novosti".)

— M. Gr. Pelk.

COSTUMES FOR ALL OCCASIONS

- Costumes Made to Order
- Costumes for Plays and Theatrical Groups.

P. Hooper Costume Co.

5333 SO. CALUMET

12 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 8, 1954

TEATRO ALMANACHAS

Lietuvių kalba teatro penkmečiui Amerikoje atžymėti netolimoje ateityje numatomas išleisti almanachas, kurį redaktinės komisijos padėdamas ruošia Stasys Pilka. Almanache, kuris apims 1949-1954 m. laikotarpį, šalia pačio redaktoriaus savo straipsniais bendradarbiauja lietuvių kilmės anglų teatro aktorius John Gelgud, rež. Ipolitas Tvirbutas, rež. Z. Miškienė, raš. K. Ostauskas, žurn. Vl. Braziulis, akt. Vitalis Žukauskas ir kt. Leidinys bus didelio formato ir gausiai iliustruotas. Meninę almanacho dalį tvarko dail. A. Šermukšnis.

VADOVAS Į SVEIKATĄ

Geresniam sveikatos išlaikymui nauja knyga

BUKITE SVEIKI

kurią parašė ir išleido Dr. Steponas Biežis, SLA Daktaras Kvotėjas. Šioje knygoje aprašoma suprantama lietuvių kalba svarbieji sveikatos išlaikymo dėsniai: KAIP BŪTI SVEIKU IR ILGAI GYVENTI.

Ši svarbi knyga privalo rasti kiekvienoje lietuvių šeimoje. Kaina tik 2 doleriai su prisijuntimu. Tuoju užsisakykite.

Užsakymus siųskite knygos autoriui:

DR. S. BIEŽIS

3241 West 66th Place

Chicago 29, Ill.

Telefonas: REpublic 7-7868

NEW G-E REFRIGERATOR

WITH

REVOLVING SHELVES

PUTS ALL FOOD AT YOUR FINGERTIPS!

PLUS

ALL THESE NEW FEATURES!

- ★ fold away bottle racks
- ★ ice cream rack—juice can dispenser
- ★ adjustable door shelves
- ★ mini-cube ice trays

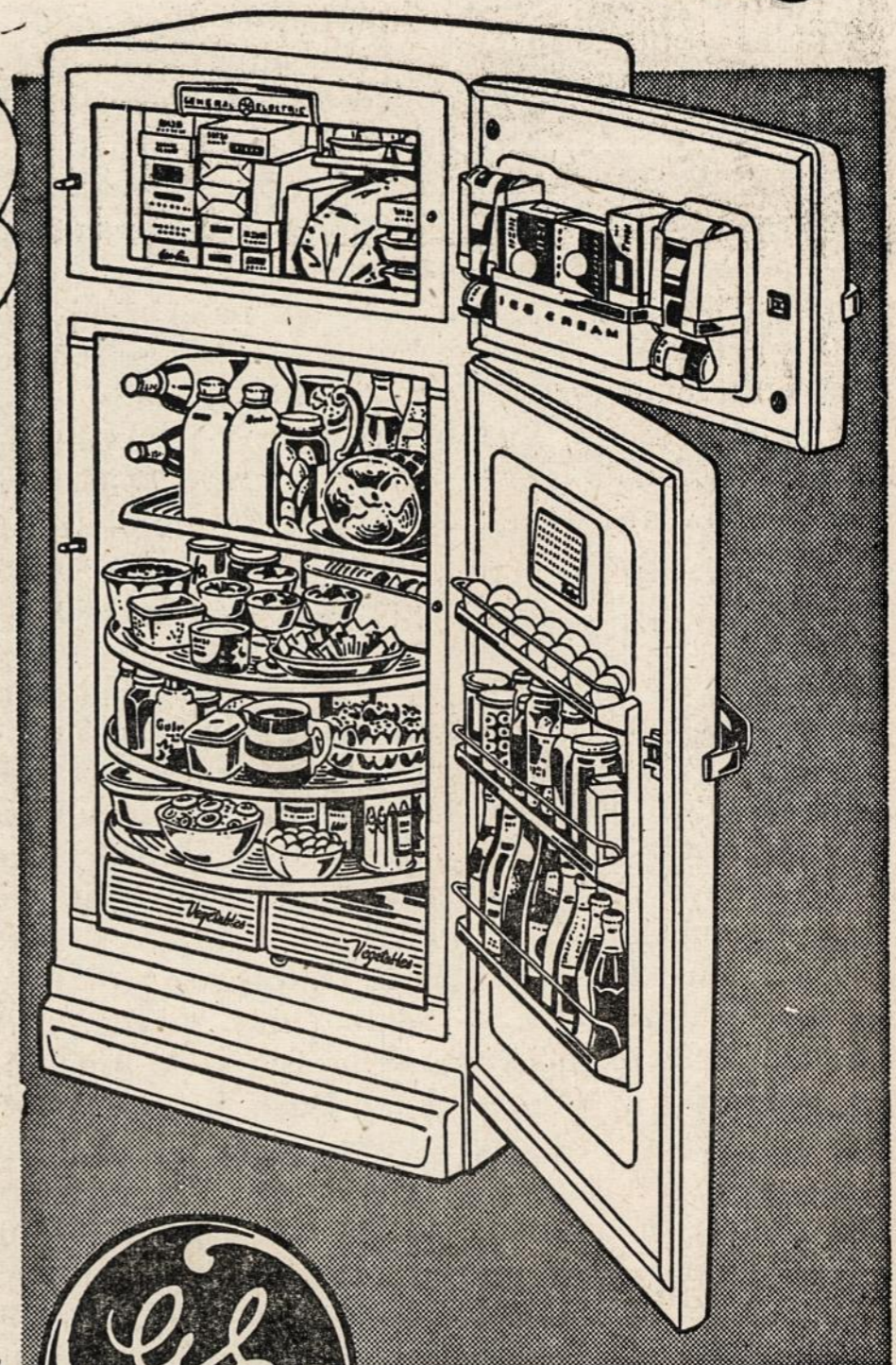
EASY TERMS

After Small Down Payment

Two separate appliances in One cabinet!

A big automatic defrosting refrigerator . . . and a true zero-degree freezer that holds up to 89 packages of frozen foods!

MODEL LH-121L 12.1 CUBIC FEET

REFRIGERATOR-FREEZER COMBINATION

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st St.

HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS